

25. 3. 2002

ID: 16188

Přiměřenost smluvní pokuty a dobré mravy

Na přiměřenost výše smluvní pokuty z hlediska dobrých mravů lze usuzovat i z výše úroku z prodlení a z výše smluvní pokutou zajištěného plnění.

Na přiměřenost výše smluvní pokuty z hlediska dobrých mravů lze usuzovat i z výše úroku z prodlení a z výše smluvní pokutou zajištěného plnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 77/2002-83, ze dne 28.2.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců A) J. K., a B) V. K., obou zastoupených JUDr. V. K., advokátem, proti žalované A.-S. CS, spol. s r. o., o 70.696,80 Kč, vedené u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 14 C 70/99, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 27. září 2001, č. j. 27 Co 361/2001-65, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 9. 2001, č. j. 27 Co 361/2001-65, potvrdil rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 30. 4. 2001, č. j. 14 C 70/99-51, jímž byla zamítnuta žaloba, aby žalované bylo uloženo zaplatit žalobcům 70.696,80 Kč, a rozhodnuto, že žalované nepřísluší náhrada nákladů řízení. Současně rozhodl odvolací soud o nákladech odvolacího řízení.

Odvolací soud - shodně jako před ním soud prvního stupně - vycházel ze zjištění, že účastníci řízení uzavřeli dne 6. dubna 1995 nájemní smlouvu o pronájmu nemovitostí, v níž se žalovaná jako nájemce zavázala v případě prodlení s placením měsíčního nájemného ve výši 12.000 Kč (v roce 1996 a 1997 zvýšeno o inflační nárůst - na 13.092 Kč) s lhůtou splatnosti vždy nejpozději do 15. dne následujícího měsíce zaplatit žalobcům jako pronajímatelům smluvní pokutu ve výši 3 % z neuhrazené částky za každý den prodlení. Žalovaná se dostala do prodlení se zaplacením nájemného za únor a březen 1997 a žalobci jí proto vyfakturovali smluvní pokutu za období od 1. ledna do 31. ledna 1998 ve výši 24.351,12 Kč a za období od 1. února do 31. března 1998 ve výši 46.345,68. Žalovaná smluvní pokutu nezaplatila. Na podkladě těchto zjištění odvolací soud uzavřel, že smluvní ujednání o výši smluvní pokuty ve výši 3 % denně z dlužné částky je v rozporu s ustanovením § 3 odst. 1 občanského zákoníku, protože sjednaná výše smluvní pokuty je nepřiměřená, a to „jak s ohledem na význam a hodnotu zajišťované povinnosti, tak na výši úroku z prodlení, který by v daném případě při prodlení s placením nájemného přicházel v úvahu“. Vzhledem k tomu je ujednání o smluvní pokutě absolutně neplatné a nelze se proto domáhat plnění. Ve smyslu ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř. odvolací soud ve výroku svého rozsudku připustil dovolání k „otázce přiměřenosti výše sjednané smluvní pokuty z hlediska dobrých mravů“.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání s tím, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Namítají, že v příslušných ustanoveních občanského zákoníku není rozsah smluvní pokuty nijak limitován, nelze proto akceptovat odvozování její výše od výše úroků z prodlení, které by v daném případě přicházely v úvahu. Jde o dva odlišné instituty plnění v právních vztazích odlišnou funkcí. Rozpor s dobrými mravy nelze dovodit ani ze srovnání s výší zajišťovaného plnění, neboť to bylo v předmětné nájemní smlouvě stanoveno úmyslně nižší, přičemž stanovením smluvní pokuty v uvedené výši byl kladen důraz na řádné placení sjednaného nájemného. Není tak podle jejich názoru rozhodné, jaké hodnoty dosahovalo zajišťované plnění, neboť výše smluvní pokuty s ní není ani občanským zákoníkem, ani svým smyslem nijak spojována - neboli občanský zákoník žádný poměr mezi sjednanou smluvní pokutou a výší zajišťovaného plnění nestanoví. Ujednání o smluvní pokutě tak není postiženo absolutní neplatností a rozhodnutí odvolacího soudu je nesprávné. Na podporu svého názoru dovolatelé argumentují rovněž usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 7. 2000, č.j. 30 Cdo 2247/99-97 a navrhují, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) projednal věc podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 - dále opět jen „o.s.ř.“ (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. k tomu oprávněným subjektem (žalobci) řádně zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1 o.s.ř.), a že jde o rozsudek, proti němuž je podle ustanovení § 239 odst. 1 o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Podle ustanovení § 39 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“), je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům. Výkon práv vyplývající z občanskoprávních vztahů nesmí být mimo jiné v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 ObčZ).

V posuzovaném případě smluvní strany sjednaly ve smyslu ustanovení § 544 ObčZ v článku IV. nájemní smlouvy ze dne 6. dubna 1995 smluvní pokutu ve výši 3 % z neuhrazené částky nájemného za každý den prodlení. Při prodlení s placením nájemného za měsíce únor a březen 1997 představuje smluvní pokuta za období od 1. 1. 1998 do 31. 1. 1998 částku 24.351,12 Kč a za období od 1. 2. 1998 do 31. 3. 1998 částku 46.345,68 Kč.

Lze souhlasit s názorem odvolacího soudu, že v tomto konkrétním případě se dohoda účastníků o výši smluvní pokuty přičí dobrým mravům ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 ObčZ. Sjednaná výše smluvní pokuty je nepřiměřená jak s ohledem na význam a hodnotu zajišťované povinnosti, tak i s ohledem na výši úroku z prodlení, který by v daném případě při prodlení se zaplacením nájemného přicházel v úvahu. Již při prodlení v trvání zhruba 30 dnů totiž dosahuje smluvní pokuta výši nájemného a za celý kalendářní rok představuje více než desetinásobek dlužné částky. Sjednaná smluvní pokuta rovněž mnohonásobně převyšuje úrok z prodlení stanovený jako sankční postih za prodlení s plněním peněžitého závazku, což platí i pro úroky požadované peněžními ústavami při poskytnutí finančních prostředků na základě úvěrové smlouvy.

Námítka dovolatelů, že na přiměřenost výše smluvní pokuty z hlediska dobrých mravů nelze usuzovat z výše úroku z prodlení, ani z výše smluvní pokutou zajištěného plnění, není důvodná. Dobré mravy jsou vykládány jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních. Ke konkretizaci takto obecně stanovených pravidel je třeba užít dalších vodítek, ze kterých lze usoudit, co je ve vztahu ke smluvní pokutě v souladu se společenskými, kulturními a mravními normami. Tyto normy je třeba poznat a lze na ně usoudit jak z výše úroků z prodlení, které představují rovněž sankci za nikoli řádné plnění povinnosti, tak i z výše zajištěné částky, z níž lze usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti. Ustanovení § 3 odst. 1 ObčZ dává svým obecným zněním prostor soudnímu výkladu pojmu dobrých mravů. Tento výklad se ve vztahu k výši sjednané smluvní pokuty ustálil právě na posouzení výše smluvní pokuty vzhledem k úrokům z prodlení a výši smluvní pokutou zajištěné částky. Protože odvolací soud při posuzování přiměřenosti výše sjednané smluvní pokuty vycházel z ustálené judikatury, není – jak bylo výše konstatováno – námítka dovolatelů v tomto směru opodstatněná. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že část nájemní smlouvy ze dne 6. dubna 1995 v části týkající se ujednání o smluvní pokutě, je absolutně neplatná (§ 39 ObčZ) a rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

Opírají-li dovolatelé svá tvrzení o nesprávnosti rozhodnutí odvolacího soudu o jiné rozhodnutí dovolacího soudu, v němž bylo vysloveno, že sjednaná smluvní pokuta ve stejné výši v rozporu s dobrými mravy není, je třeba konstatovat, že při aplikaci právní normy na zjištěný skutkový stav není soud vázán tím, jak v jiné věci posoudil po právní stránce důvodnost obdobného nároku. Posouzení přiměřenosti výše smluvní pokuty z hlediska souladu s dobrými mravy je vždy závislé od všech individuálních okolností posuzovaného případu. Z hlediska obecných principů právního posuzování obdobných případů je právní názor odvolacího soudu prezentovaný v dané věci, s nímž se dovolací soud ztotožnil, v souladu s předchozí judikaturou dovolacího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 1998, sp. zn. 33 Cdo 237/98 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2000, sp. zn. 29 Cdo 1589/2000).

Lze uzavřít, že v mezích dovolacího přezkumu daných obsahovou formulací dovolacího důvodu uvedeného v § 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř. je napadené rozhodnutí odvolacího soudu správné a dovolací důvod, který vycházel z argumentu nesprávné ho právního posouzení věci, nebyl uplatněn důvodně. Protože žalobci netvrdí a ani ze spisu se nepodává, že by řízení trpělo některou z vad uvedených v § 237 odst. 1 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o.s.ř.), k nimž soud přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobců jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 1 věta před středníkem o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)